

שמעתא למיקתא

גליון לא' - פ' לך לך ה'תשע"א / קהילת "חניכי הישיבות" - רמות ב' האם מותר להפסיק באמצע הלימוד לנתינת צדקה ועניית אמן

דבר מצוי שבאמצע סדרי הלימוד מגיעים גבאי צדקה לאסוף כספים. וכן לפעמים לומדים בבהמ"ד ושומעים באמצע הלימוד חזרת השי"ץ וכדומה, ויש לעיין האם מותר להפסיק הלימוד כדי לענות לתפילת הצבור ולתת צדקה. וכדי לפשוט ספק זה יש לדון האם אמרינן העוסק במצוה פטור מן המצוה גם לעוסקים בתלמוד תורה.

והנה מצינו בריטב"א (סוכה י: ד"ה אמרו וכו') שכתב דהא דאמרינן במכילתא (פ' בא פרשה יז) "העוסק בתורה פטור מן התפילין" לאו משום דעוסק במצוה פטור מן המצוה דהא אפשר לקיים שניהם, אלא טעמא משום דמחשבתו טרודה בתלמודו ואיכא היסח הדעת, ע"כ. מבואר מדבריו דאף בתי"ת אם א"א לקיים שניהם אמרינן דפטור מן המצוה. וכן כתב הר"ן (בפירוש הראשון, ר"ה ד. סד"ה בינונים) על דברי המכילתא הנ"ל דאפשר דהיינו משום ד"העוסק במצוה פטור מן המצוה". וכ"כ המרדכי (הל' קטנות תפילין יד, ג). וכן מבואר להדיא במהר"ח אור זרוע (ריש סי' קפג) דאיכא פטור דעוסק במצוה גם בתי"ת, שהרי כתב שההולך לתלמוד תורה פטור מ"כ"ל המצות עד שיגמור לימודו, משום שעוסק במצוה הוא.

אולם לכאורה קשה טובא על הראשונים הנ"ל ממסקנת השי"ס (מ"ק ט:): דמבטלים ת"ת במקום מצוה שאי אפשר לעשותה ע"י אחרים. וא"כ מבואר שבמצות ת"ת לא שייך לומר "העוסק במצוה פטור מן המצוה".

ועיין בעין יעקב (שם) בשם הר"ן דהיינו טעמא דמבטלין משום דאין המדרש עיקר אלא המעשה. וכ"כ המאירי (שבת ט. ד"ה ושמה תאמר). וכן מצאתי בברכ"י (סי' לח אות ז ד"ה ואפשר דהר"ף). ועיין עוד במ"ב (סי' לח ס"ק לד) דס"ל שבת"ת חייב להפסיק כדי לקיים "כ"ל המצות שחיובו עליו. [אולם עיין במגילת ספר (עשה יב מובא בברכ"י שם) שכתב דדוקא במצוה שא"א לעשותה ע"י אחרים וזמנה עובר כגון ליטול לולב שאין שהות ביום אז הוא דאמרינן דיפסוק תלמודו דאל"כ מתבטלת המצוה מכל וכל, משא"כ במצוה דכשיגמור תלמודו יכול לקיים. ועיין בקובץ על הרמב"ם (ת"ת פ"ג) שכתב שכלל זה הוא בכל עוסק במצוה ולא רק בתי"ת].

מיהו עיין ברמב"ם (אישות פט"ו ה"ב) שכתב שמי שהיה עוסק בתורה ומתיירא מלישא אשה כדי שלא יטרח במזונות ויבטל מן התורה מותר לו להתאחר "שהעוסק במצוה פטור מן המצוה". ולכאורה קשה שהרי בתי"ת לא אמרינן העוסק במצוה פטור מן המצוה וכנ"ל. וכן הקשה המש"ב דבר (ח"ב סס"י ג).

ובאמת כבר יצא הגר"ז (ת"ת פ"ג אות א ובק"א שם) ליישב דברי הרמב"ם, דמה דמבטלים ת"ת למצוה שא"א לעשות ע"י אחרים, אינו אלא היכן שצריך לבטל לפי שעה ואח"כ חוזר לתלמודו, אבל במקום ביטול תמידי ועולמית ויוכל לבוא לידי שכחה לשכוח דברי תורה הרבה כשלא יהיה לו פנאי לחזור על תלמודו כראוי, אין ידיעת התורה נדחית מפני מצוה זו אף שא"א לעשותה ע"י אחרים וכו', ועל כרחך הטעם משום ידיעת התורה עדיפא ממעשה דאי משום שיוכל לקיימה אח"כ מי ידע כמה חיי, ע"כ. ובדרך זה כתב הדברות משה (קדושין סי' מג ענף ד). ועיין עוד ישוב במהר"ם שיק (אה"ז סס"א א), בהעמק שאלה (שאלתא ה אות ד) ובקובץ הערות (הוספות על דף דף א:).

נחזור לנידון דידון, דלפי הנ"ל י"ל דהיכן שהדבר גורם ביטול תמידי בלימוד התורה ומביא לחסרון בהבנת התורה מחמת היסח הדעת הנגרם, פטורים מלתת צדקה ולענות אמן ומשאר מצות כנ"ל. וכן מצאתי בתשובות והנהגות (ח"ב סי' עה ד"ה ונראה) שכתב בשם הגר"ב זולטי כסברא זו לפטור מעניית אמן, עי"ש.

שו"ר שדעת הגר"נ"ק שליט"א (חוו"מ עמ' שני אות ח) שאין לעני להפסיק ת"ת דרבים ואף הציבור הלומדים אין להם להפסיק כיון שבסך הכל נגרם ביטול ת"ת דרבים במקום שהעני יכול לבוא בזמן אחר. וכ"כ בשבט הלוי (ח"י סי' קנז) עי"ש טעמו. [וכן דעת הגר"ש זצ"ל (הליכ"ש תפלה פ"ט אות ו) שהלומד פטור מלענות, אולם לא מבואר שם הטעם לזה ועיין מה שחילק בין אמן לקדושה ועוד פרטים בזה. וכן דעת השבט הלוי (ח"ט סי' מג אות א). וכל זה דלא כהפנת"ש (א"ח סי' קנד). ועיין באג"מ (א"ח ח"ג סי' פט) שמחלק בין תורה של רבים שפטורים מלענות (י"ג מדות), לתורה של יחיד. אלא דמסתבר דהוא גם מודה במקום דיש הפרעה תמידית ללימוד וכנ"ל].

האם אב יכול לעכב את בנו מלעלות לארץ ישראל

ב"שערי צדק" (לבעל ה"חכמת אדם", שער משפטי הארץ פרק יא ה"ה), כותב: מי שיש לו אב ואם ומוחין בידו מלעלות, צ"ע אם מחויב לציית אותם מדין כיבוד, או דינו כשאר מצוות שאם יצוו לאדם לבטל א' מהמצוות לא ישמע להם כדאייתא ביו"ד סימן ר"מ ס"טו.

וב"בית אדם" שם כתב שמצא בתשובת תשב"ץ (ח"ג סי' רפ"ח) שהביא, דאין יוצאין מא"י לחו"ל אלא ללמוד תורה ולישא אשה "ולכיבוד אב".

והנה... לא זכית לידע מקורו, כי בעבודה זרה (י"ג, א) איתא רק ללמוד תורה ולישא אשה, וכן העתיק הרמב"ם (פ"ה מהלכות מלכים ה"ט).

ואמנם נראה לי דדינו דין אמת, ומבואר בקידושין (דף לא, ב) דר' אסי שאל לרבי יוחנן מהו לצאת לקראת אמה, ואמר לו המקום יחזירך לשלום, הרי דמותר לצאת לכבוד אמו. וא"כ הדבר קל וחומר, מה אם מותר לצאת, מכל שכן דלכתחילה אינו צריך לעלות, וכמו שכתב בכלבו סימן קכ"ז בשם מהר"ם שהשיב דלכן לא עלו הראשונים שהיו חוששים לביטול תלמוד תורה. וכיון דמותר לצאת כדי ללמוד תורה כל שכן דאין צריך לעלות, והכא נמי דכוותיה.

אך יש לומר דמעשה דרב אסי היה לה לצאת יציאה גמורה רק לקבל פני פני אמו, ובזה יש לומר דזה היה כוננו רבי יוחנן במה שאמר לו המקום יחזירך לשלום, רצה לומר שעל כרחך שאל לחזור לכאן, דיציאה גמורה אסור, (ורש"י פ"י יחזירך למקומך, ולשון יחזירך לא משמע הכי). וידידי הרבני מהו"ל השיב לי דזה אינו שהרי גם לתלמוד תורה אסור, אלא אם כן דעתו לחזור, כדאייתא בתוספות שם, וברמב"ם פ"ה מהלכות מלכים ה"ט, ואפילו הכי למד הר"מ ק"ו, והיינו נמי טעמא שאף דעת הראשונים היה תמיד שכאשר יעבור האונס אזי יהיו עולים. ואם כן הכי נמי דעתו כשיחל לו אביו או שימות אזי יעלה. (א"ה, ועיין בשו"ת בית שלמה (ח"ב י"ד סימן צד).

ולענ"ד מצאתי ראייה ברורה במדרש רבה ריש פרשת לך לך וז"ל: לפי שהיה אברהם אבינו מופחד ואומר אצא ויהיו מחללין בי שם שמים, ואומרים הניח אביו לעת זקנותו והולך לו, אמר לו הקדוש ברוך הוא, לך ואני פוטרך מכיבוד, וצוה לומר שעל כרחך לאחר מכיבוד אב ואם, ומדייק זה מדכתיב ב' פעמים "לך לך" ע"ש.

ויש לדקדק דמהיכא תיתי שאחר יהיה פטור מכיבוד אב ואם, ולמה יהיה פטור, ועוד למה יהיה אברהם פטור מכיבוד אב ואם בחינם, אלא על כרחך דאף על פי שצוהו ללכת לארץ ישראל והיא מצוה, מכל מקום כשיש עליו מצות כיבוד אסור לעלות, ואם כן הוה אמינא שגם אברהם אסור אם לא שילך אביו עמו, ולכן אמר לו "לך" אני פוטרך, כיון שאני מצוה לעלות לארץ ישראל אבל לאחר אע"פ שרצונו לעלות אסור מטעם כיבוד, עכ"ל.

ומה שהביא מהמדרש רבה מצאתי כיו"ב בספר "פנים יפות" עה"ת [לבעל "ההפלאה"], וז"ל: במדרש, "לך לך", לך אני פוטר מכיבוד אב ואם, ונראה פירושו דאם אביו בחו"ל אין מצות עליית ארץ ישראל דוחה מצוות כיבוד אביו, ודווקא "לך" אני פוטר משום דתרח אינו עושה מעשה עמך, אבל לאחר אין מצות עליית ארץ ישראל דוחה מצות כיבוד, דהוה אמינא דהואיל דעליית ארץ ישראל מצוה רבה הוא כמו שכתוב (כתובות ק"ב), "כל הדר בחו"ל כמו שאין לו אלוה". ועוד שאמר חז"ל בריש יבמות (ו, א) יכול אמר לו אביו אביו הטמא, או שאמר לו אל תחזיר, יכול ישמע לו, תלמוד לומר (ויקרא י"ג, ג) "איש אמו ואביו תיראו ואת שבתותי תשמור", כולכם חייבים בכבודי. והכא נמי כיון שכולם מצווים על עליית ארץ ישראל, לך אמר ואין אני פוטר לאחר. וקצת ראייה שנהר נענש יעקב אבינו ע"ה כ"ב שנה שביטל כיבוד אב ואם, וכל ישמע לו, תלמוד לומר שלא עלה לארץ ישראל, אלא כיון ששניהם עבר בפעם אחד ונענש על החמורה דהיינו מצות כיבוד, לא נענש על מניעת עליית ארץ ישראל כיון שכבר נידון בחמורה כו', עכ"ל.

ועי' עוד באור החיים (סו"פ נח) שכתב ז"ל: וראיתי לפקוח עין בפרט אחד באברהם איך עזב אביו אשת יצא עמו בשבילו והלך לו, כי הלא תמצא כי תרח היה בן קמ"ג שנה בהפרד אברהם אבינו ממנו, כי בן ס"ח שנה היה כשנולד אברהם, ובלכת אברהם ארצה כנען היה אברהם בן ע"ה שנה שאז עולים שני תרח קמ"ג, והוא מת בן ר"ה שנה, ואין ראוי לאברהם להניח תרח אביו שיצא בשבילו וילך לו, והגם כי השם אמר אליו לך לך, כבר אמרו שהשם אמר אליו לך לך כדעתך ללכת שהסכים על ידו, הראית כי אברהם מעצמו רצה ללכת. ונראה כי טעם אברהם הוא, שחשב בדעתו ששלמו ימי אביו, כשהגיע לשנת קמ"ג הוסיף עליהן ה' שנים כאומרם ז"ל שידאג ה' שנים קודם זמן חיי אביו הרי קמ"ח שהם חיי נחור, ובזמן זה הניחו והלך לו, והסכים השם על ידו ואמר לו לך לך, והגם שחיה יותר, אף על פי כן כיון שלא זכה לשנים הנותרים אלא בזכות אברהם לא יתחייב אברהם להתעכב בשבילם. ואולי שזה רמז השם באומר לך לך, פירוש לך ואיך חושש לשנים הנותרים, כי פלג השם פרוש משלך. ומדרשים הרבה יש בענין זה והפשט לא יופשט עכ"ל.

אולם ב"פאת השולחן" (סימן ב' הכ"א) פסק: מי שיש לו אב ואם בחו"ל ומוחין בו לצאת ממקום לארץ ישראל אינו מחויב לשמוע להם בזה, ע"כ.

ובביאורים אות כח שם כתב: דין זה לא הזכיר בטוש"ע ובפוסקים.

האם צריך לקבוע מזוזה במחסן המיועד לכלי פסח, ולסכך של סוכות

כתב הרמב"ם (מצוה טו) דנצטווינו לעשות מזוזות בפתח של כל בית ובית דכתבי (ואתחנן ו, ט) "וכתבתם על מזוזות ביתך". וכ"כ החינוך (מצוה תנ).
אולם מצינו כמה מקומות שפטורים ממזוזה כגון בית הכנסת, בית שהוא פחות מדי על ד' אמות, כמבואר בשו"ע (סי' רפ"ג סעי' ג ויג). וכן עוד מקומות.
והנה מקום המיועד לאחסון כלים וכדו' תלוי במחלוקת ראשונים [עיין בב"י (סי' רפ"ד) ו"מ"ש ובית התבן], והכרעת השלחן ערוך (סי' רפ"ג סעי' ב) שחייב במזוזה [ועיין במנחת יצחק (ח"ד סי' פט אות ו) שכיון שיש ראשונים שפוטרים יש לקובעה בלי ברכה. אולם מסתימת הפוסקים משמע דמברך].

וטעם החיוב של מחסן מצינו בדרישה (סי' רפ"ג אות ב) ובש"ך (שם סי' ב) שכתב שכל היכא דאיכא משום קדושה כגון בית הכנסת או היכא דאיכא מקום טינופת אז בעינן בית דירה ממש שידור בו תמיד, אבל היכא דליכא חד מהנך כגון מתבן אפילו אינם דרים שם ממש "כיון דיוצאין ונכנסין בו חשיב בית דירה", ע"כ.

יוצא מהני"ל שסיבת החיוב בבית האוצר וכו' הוא משום "שיוצאים ונכנסים". [וכן מבואר בב"ח (סי' רפ"ג אות ה). ועיין באבנ"ז (א"ח סי' תפ אות ז) שכתב שבית התבן חייב במזוזה משום שהוא בית ראוי לכל הדברים, ומה שאינו חייב במזוזה א"כ דר בו הוא כי דרך "ביאתך" בעיניו. ועי' עוד בגידולי הקדש (סי' רפ"ג ס"ק ו) וביד הקטנה (מנחת עני פ"ב אות ב'א)].

ולפי דבריהם מבואר שאין החיוב מחמת האיכסון של הדברים אלא הכניסה והיציאה היא גורמת החיוב [נמשמע, שאפילו אם אינו מאכסן דברים אם יוצא ונכנס חייב. וכן מבואר בערוה"ש (שם אות ד). ועי"ש שכתב שאם משתמש בו אפילו אינו נכנס ויוצא שם אלא משרתיו עושים התשמיש חייב במזוזה].

מעתה אליבא דהדרישה והש"ך דסבירא להו שעצם הכניסה והיציאה הם סיבת החיוב, יש לדון כמה פעמים בשנה נחשב גדר של נכנס ויוצא המחייב במזוזה.

והנה בשיטה מקובצת (ב"מ קא: ד"ה הא אמר רב) כתב בשם ה"ר יהונתן שאפילו אם נכנסים "פעם אחת בשנה" הוי דיוור וחייב במזוזה.

וכ"כ בשאלת יעב"ץ (ח"ב סי' קיט) שמי שיש לו כמה בתים ואינו דר בקביעות אלא באחד, אפילו אינו נכנס לשאר אלא "פעם בשנה" חייב, כדמוכח מהא דאוצרות יין חייבין, ומדלא מפליגין בהו במסתפק דווקא, ש"מ דכולהו שוין בכך.

ועיין באג"מ (י"ד ח"ב סי' קמא ענף ב ד"ה והנה רש"י) שכתב שבית הנחת הפצים וכלים אף שיהיו מונחים שם זמן רב שלא יצטרך ליכנס שם לא יפטר מצד "ביתך-ביאתך", מאחר דע"כ כשיצטרך להם יכנס לשם שלא מצינו חילוק בביתם של אוצרות יין ושמן וכלים, בין שצריך ליכנס שם לפעמים קרובין ובין

הניחו יין להתיישן כמה שנים שלא יצטרך ליכנס שם לפעמים אף לא שנה שלמה, דפשוט שבכל אופן הוא חייב במזוזה, ע"כ.

אולם בקובץ מבית לוי (הלכות מזוזה עמ' רסז אות ב) כתבו בשם הגר"ש וואזנר שליט"א שמחסנים שמשתמשים בהם בקביעות חייבים במזוזה, אבל אין חיוב לקבוע מזוזה במחסן המשמש לעתים רחוקות בלבד, וע"כ במקלט שאין משתמשים בו בקביעות רק לעתים רחוקות פטור מן המזוזה, ע"כ. ועי"ש שמקור דבריו הוא מהדרישה והש"ך שכתבו שבית האוצר חייב במזוזה אם "נכנסים ויוצאים", דמשמע בקביעות.

ולכאורה צ"ע שהרי דבריו הם דלא כדברי הרבינו יונתן הני"ל [וכן דלא כהיעב"ץ ודעימיה שהוכיחו כן מדברי הש"ס]. ואם משום משמעות הש"ך לכאורה אין משם הכרח. ובפרט שמצינו לחייב בחדר הני"ל משום שיש סוברים [עיין בגידולי הקדש (סי' רפ"ג סעי' ו) וביד הקטנה (מנחת עני פ"ב אות ב'א)] שחייב של בית האוצר הוא מחמת האכסון ולא מחמת שנכנסים ויוצאים שם.

ועיין בארחות רבינו (ח"ג עמ' קסה) שכתב בשם הגרש"א זצ"ל שבירושלים נוהגים לעשות מזוזה למחסן שמאכסן את הסכך [אבל מקלט שמאכסן סכך פטור ממזוזה], ע"כ.

שוב העירוני שבשו"ת אבני ישפה (ח"א סי' רט סוף ענף א) הביא בשם בעל המנחת יצחק שכתב שאין ראייה מדברי הש"ך, וכתב שאפילו לא נכנסים ויוצאים בתדירות חייב. [אבל עי"ש שכתב שהגר"ש שליט"א הורה שבעיני תדירות], ודו"ק.

המשך בעמוד הבא המשך מעמוד קודם

והנה יש לדון דזה תלוי בדין הפסוק ברמב"ם (ממרים ו, יב) וטו"ש"ע יו"ד סימן ר"מ ט"ו דאפילו אמר לו אביו לעבור על מצות עשה או לא תעשה אפילו דרבנן לא ישמע לו. וכן בסעיף כ"ה שם כשאביו אינו רוצה שילך לעיר אחרת ללמוד מרבו או לישא אשה הישרה בעיניו, א"צ לשמוע לו. ועיין בבבאורי הגר"א (שם סי' ק"ו וסי' ק"ל). וביש"ש כתב (בפרק קמא קידושין) דאם אביו אינו רוצה שיאמר קדיש אחר אמו אין שומע לו, משום דיש הפוסקים כו'. ומש"כ בספר שערי צדק נידון דידן דלהרמב"ן והרשב"ץ והרשב"ש ושאר פוסקים הוא מצות עשה מדאורייתא כמו שכתבתי לעיל (בסימן א' סי' ק"ד [ע"ש]). אם כן אינו רוצה שיקיים בנו מצות עשה ששקולה ככל התורה. וגם להרמב"ם דלא מנה למצות עשה מכל מקום ודאי מדרבנן מצוה היא כו'.

ואח"כ הביא את דברי התשב"ץ ורש"י, וכתב דה"ל דמדבריהם משמע שמוטרע לציאת מא"י לחול' בשביל כבו"א, אבל הלכה נקטינן כהרמב"ם וטו"ש"ע וסמ"ג וכל הפוסקים כו'. ומש"כ בספר שערי צדק ראייה מהמדרש, לבד שאין למדין הלכה מן המדרש בפרט נגד הש"ס ופוסקים, גם כן לא מכתבא כלל, דמאן חייביניהו ואברהם אבינו קייים מעצמו כל התורה קודם נתינתה, רק מפני דכל אומות העולם מקיימין כיבוד או"א גם שאינם מצוים רק שהיא מצות שלכיות. והקב"ה צוה שילך לא"י גם שיניח אביו בחול' לעת זקנתו, ושלא יהיה חילול השם אמר ליה לך אני פוטר כו' ולא כו' דלא היה אז מצוה לילך לא"י. וע' רש"י בפרשת נח.

וע' רשד"ם יו"ד סימן צ"ה בשם צ"ה דר"מ סימן, וכלל דבריו כי איסור קל דרבנן דוחה מצות כבוד או"א וכ"ש כו'. וכ"מ מתשובת הרמב"ן המובא בטו"ש"ע יו"ד סי' רל"ט ס"ח ע"ש. וכן מצאתי במב"ט (ח"א סי' קל"ט) וז"ל בקוצר: חייב לקיים דרו ולא ישמע לצוואת או"א שא"ל לא ילך לא"י, כמ"ש בפ"ק דיבמות ה, א"ל אביו הטמא כו' לא"י כו' ולכלם חייבים בכבודי והכא נמי הוא ואביו חייבים לדרו בא"י, ואין לו עונש על שאינו מקיים כבוד או"א שיכולים גם כן לעלות עמו ויקיים ב', מצות ישיבת א"י וכיבוד או"א. ומשמע שם דלא דוקא אזהרת שבת אלא כל מ"ע לחודה כמו אל תחזיר דהוא מ"ע שבמנון דקיל דהותרה מכללה בזמן זמניו לפי כבודו, ואפילו הכי דוחה כיבוד או"א כל שכן ישיבת א"י החמורה כו'. ומה שנענש יעקב (מגילה ז, א) מפני שהיה בחול', שאחר שנשא בחול' היה צריך לבוא לא"י לשמש לאביו ואם היה בא"י ואביו בחול' לא היה נענש כו', וכן פסק הכנה"ג יו"ד סי' ר"מ ס"ק כ"ח, עכ"ל.

וכעת מצאתי מביאים בששו"ת מהר"ם מרוטנבורג (סי' כ"ח סי' ע"ט, ובהוצאת מה"ק, ח"ב סי' קט) כותב להדיא בזה"ל: וששאלת אם יכול לעכב ע"י בנו לעלות לא"י. כיון דקיי"ל דמצוה לעלות, וכתבי "אני השם" דבכל דבר מצוה לא ישמע לו, דכבוד המקום קודם, עכ"ל.

ושאלתי את מרן הגר"ח קניבסקי שליט"א מה טעם השיטות שישבו א"י נדחה מפני כבו"א, דמאי שנא משאר המצוות שא"צ לשמוע בקול אביו. [שהרי החי"א רק הוכיח כן מהמדרש כו' לך אב לא כתב טעם בזה] והשיב לי [בכתב] "אינו חיוב, ועי' קידושין לא, ב, [נב אסי' הוה ליה ההיא אמא זקנה כו', ע"ש בגמ' ובראשונים]. עכ"ל. ועי' ג"כ בשו"ת אג"מ (אבה"ע א' סי' ק"ב) שמצוה ישבו א"י היא מצוה קיומית וא"י חיוב. וע"ע בשו"ת ציץ אליעזר (ח"ד סי' עב אות ג), שהביא את שני

"פניני מוסר"

להשאר "נער" בכל גיל

- "כי נער ישראל ואהבהו" (הושע יא א). הגר"ס ז"ל היה מבאר, בעת שישראל מרגיש עצמו כנער, דהיינו שנמצא במצב של התלמדות וחינוך כנער, אזי הקב"ה אוהבהו, אמנם כאשר אינו מצוי בגדר התלמדות אינו בדרך הנכונה, דהיינו שמחובתנו להיות תמיד בחזקת מתחנכים ומתלמדים...

ונורא לחשוב שבזמנינו בחור צעיר כבן י"ח שנה מרגיש עצמו כבוגר ואינו סבור שחסר לו משהו ועדיין צריך להתעלות ולהתלמד.

ובזה היה הסבא (מקעלם) ז"ל מבאר הא דהחכם המזוכר בהז"ל תמיד בלשון "תלמיד חכם", כי החכם האמיתי זה המרגיש וחושב עצמו כתלמיד ועדיין שואף להתחנך ולהתקדם, וביותר בענין עבודת המידות ותקונן לעולם צריך להנך את עצמו, כי המידות מוטבעים בו מראשית ברייתו...

אחד מהכוחות היוצרים את האדם זה מעלת השמיעה... מעתה נראה דזו הסיבה שבהתבגרותנו מאבדים אנו את מצב ההתלמדות שבו היינו צריכים להמצא, כי בבגרותנו מאבדים אנו את כח השמיעה, שזו תכונה המייחדת את בני הנעורים שמוכנים לשמוע וסוגלים לקבל דברי תוכחה מאחרים, כי הנער יודע שע"י שמיעה ולימוד יעשה ללמדן וכדומה, והבוגר חסר לו בכח השמיעה, מב' סיבות, חדא, שאזנו נאטמת ע"י תאוות ושאר רצונות, ונוסף לכך מקבל מעט גאוה המונעת מאת לקבל ולשמוע מזולתו". (הגר"י לוינשטיין זצ"ל, אור יחזקאל, מידות עמ' שט - שי"א).

נערך ע"י מחבר סדרת "עבודת המועדים"

לרפואת

מנשה בן מינה - ראיסה בת בלה
חיה מיה בת אסתר

העלון נתרם ע"י

הרב נחום פושימינסקי שליט"א
להצלחת הילדים ברוחניות ובגשמיות